

Razstava pirhov in velikonočnih voščilnic slovenskih pokrajin 2009

Zbornik ob razstavi

od 8. aprila do 5. maja 2009
v Kovačičevi dvorani Zavoda Marianum Veržej

marianum*

- Prvič v Pomurju na enem mestu tradicionalni in novodobni pirhi v Zavodu Marianum Veržej
- Razstava pirhov in velikonočnih voščilnic slovenskih pokrajin 2009
- Velikonočne voščilnice z motivi od 19. stoletja naprej
- Razstavljajo vrtci, osnovne in srednje šole SV Slovenije
- Pirhi in voščilnice bodo razstavljeni od 8. aprila do 5. maja 2009
- Ogled možen vsak dan od 8. do 12. ure in do 16. do 18. ure (ter po dogovoru za skupine)

Tiskovna konferenca :

sreda, 8. aprila 2009 ob 10.00 v Zavodu Marianum Veržej

- Slavko Petovar, župan občine Veržej, dipl.inž.agr. (pomen razstave za občino in turizem),
- Janez Krnc: vodja Centra DUO, univ. dipl. etnol. in kult. antrop. in prof. teol.
- Jelka Pšajd, višja kustosinja Pokrajinskega muzeja MS, univ. dipl. soc. kult. in etnol. in kult. antrop.

Uradna otvoritev:

sreda, 8. aprila ob 11.00 v Zavodu Marianum Veržej

Razstavo organizirajo: Zavod Marianum Veržej – TIC Veržej, Terme Banovci, Občina Veržej, Pokrajinski muzej Murska Sobota in Krajinski park Goričko.

Več informacij:

marianum
 Zavod Marianum - TIC Veržej
 Puščenjakova 1, 9241 Veržej
 e-naslov: center.duo@siol.net
 spletna stran: <http://www.centerduo.si>

Kontaktne osebe:

Janez Krnc, vodja Centra DUO, +386 41 357 640, janez.krnc@salve.si
 Tatjana Vokič, vodja TIC-a Veržej, +386 51 654 778, center.duo@siol.net
 Marko Štajner, vodja Penziona Mavrica in turistični vodič, +386 51 370 377, penzionmavrica@siol.net

Jože Plečnik in Velika noč

Na razstavi so predstavljene izbrane velikonočne voščilnice iz Plečnikove zbirke, ki so jih mojstru arhitektu pošiljali različni dopisovalci ob tem velikem prazniku. Velikonočne voščilnice so izbrane iz obsežne korespondence približno štiristotih dopisovalcev: sorodniki, prijatelji, sodelavci in študentje ter različne inštitucije, s katerimi si je Plečnik vsakodnevno dopisoval. Najstarejša na razstavi je voščilnica Plečnikovega mlajšega brata Janeza poslana okrog leta 1910 iz Ljubljane Jožetu na Dunaj. Sledi velikonočno voščilo nečakinje Mace poslano stricu Jožetu v Prago leta 1921. Arhitekt Plečnik je med življenjem na tujem zelo pogrešal sorodnike in domovino, zato so ga vsi domači, predvsem pa brat Andrej, skoraj vsakodnevno seznanjali z vsemi zanimivimi novicami.

Danes vso korespondenco hranimo v depozu Plečnikove zbirke in ta predstavlja obsežen del gradiva za preučevanje. Plečnikova zbirka je posebna enota Arhitekturnega muzeja Ljubljana, ki jo sestavlja kompleks Plečnikovih hiš v Trnovem ter pripadajoči vrt z lapidarijem. Plečnik je bil globoko veren in je zagotovo imel poseben odnos do Velike noči. Plečnik je rad gledal cerkvene slovesnosti, najraje pa menda velikonočno procesijo pri Križankah. To je bil pravi krik vere, pomladi in navdušenja. Prelesten pogled, nepozabno doživetje!

Plečnik je v ustvarjanju arhitekture zapisane večnosti videl svoje najvišje poslanstvo. Sam je o svojih občutjih pri snovanju študentom rekel: »Povem vam, da se jaz pri svojem delu strašno mučim; je pa hkrati to tudi nekaj lepega, ker se človek pri tem očisti.« V tej misli, ki ne potrebuje dodatne razlage, je tudi bistvo velikonočnega praznovanja.

Ana Porok
kustosinja Plečnikove zbirke
Arhitekturni muzej Ljubljana

»Vüzem« na Ormoškem

Ko je bilo konec pustnih norčij in so s pepelnično sredo pokopali pusta, se je tudi na širšem ormoškem območju pričel postni čas, čas priprave na največji krščanski praznik Gospodovega vstajenja – veliko noč. Domačini se še danes z radostjo spominjajo takratnega časa.

Na cvetno nedeljo so nesli k »žegnnavaji« presmec. Sicer pa so v postnem času očistili hišo, jo »pobajjali vüni pa notri«. Predvsem otroci so v tem času pogosto dobili novo obutev.

V času okrog velike noči je bilo potrebno iti tudi k spovedi. Tako so rekli: «Če neš šo k spovedi, neš žegna jo». Žegen so lahko jedli šele na velikonočno jutro, pred ali med mašami, ko se je okoli mize zbrala cela družina. Na velikonočno soboto pa je bilo tudi v navadi kurjenje kresa.

Na veliko noč se ni smelo hoditi naokrog. To je bil za tukajšnje ljudi posebni družinski praznik ki so ga preživljali v krogu domačih.

Teden po veliki noči je še danes beli teden in bela nedelja: jedo žegen, dokler ga je kaj in sicer ves teden do bele nedelje. V preteklosti pa sta se na *ta dan se prvič sestala fant in dekle in skupaj sta šla v gostilno: to je bil prvi znak nove zveze*. Z belo nedeljo pa je konec velikonočnega praznovanja.

Nevenka Korpič
višja kustosinja
Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož
enota Ormož

Voščilnice in pisanice s Kozjanskega

Navada pošiljanja voščilnic je med našimi predniki postala bolj množična po letu 1870 in vse do danes, kljub elektronski pošti in mobilnim telefonom, ni zamrla. Vendar navada pošiljanja voščilnic ni nikoli dobila takega obsega kot ob božiču oziroma novem letu.

Še danes pa gospodinje za barvanje uporabljajo čebulne lupine. Na jajce še vedno pritrdijo tudi mlado zelenje ali cvet, ki po barvanju pusti na jajcu svoj odtis. manjšimi otroki ne delamo batika, ampak jajca lepimo z različnimi motivi. Tako je del teh jajc prispel tudi na vašo razstavo. V Kozjanskem parku smo voščilnice predstavili že na razstavi Velikonočne voščilnice in pirhi leta 1997. V okviru razstave smo predstavili 171 različnih voščilnic. Za dopolnitev te razstave smo pripravili tudi našo prvo velikonočno delavnico. K delavnicam smo želeli pritegniti šolarje iz območja Kozjanskega parka. Izbrali smo si batik tehniko z voščeno rezervo, ki so jo pred drugo svetovno vojno občasno uporabljali tudi na Kozjanskem. Vendar nikoli z tako določenimi vzorci in barvami kot na primer v Beli Krajini.

Vendar na delavnicah ob veliki noči ne pišemo samo pisanic. V tednu pred cvetno nedeljo delamo butarice, v tednu pred veliko nočjo pa pisanice. Organiziramo tudi dve popoldanski delavnici za naše prebivalce. V okviru njih si spletejo butarice in v popišejo jajca. Prav zadnja je posebej priljubljena. S to tradicijo bomo nadaljevali tudi letos.

Lucija Zorenč
naravovarstveni svetnik
Kozjanski park

Razglednice v Dolenjskem muzeju Novo mesto

Razglednice so se postopoma razvile iz dopisnice po letu 1869. Od leta 1900 do prve svetovne vojne je bila tako imenovana "zlata doba razglednic", ko je bilo zelo moderno pisanje in zbiranje razglednic. Sledimo lahko zgodovini poštnih žigov in znamk, s pomočjo katerih lahko beremo politično zgodovino naroda in razvoj poštne službe. Pogosto nas pritegne tudi vsebina sporočila, ki odraža takratno kulturo občevanja med ljudmi. Pa vendar se naše oko najprej ustavi na zadnji, slikovni strani razglednice. Vsebinsko so bile razglednice raznovrstne in so posegale na različna področja človekovega življenja (krajevne, društvene, praznične, narodno prebudne...).

Krajevne razglednice so izvrsten vir o arhitekturnem, urbanističnem, gospodarskem, kulturnem, umetniškem in političnem razvoju določenega kraja. Razglednice so praviloma prinašale kratka prijazna sporočila.

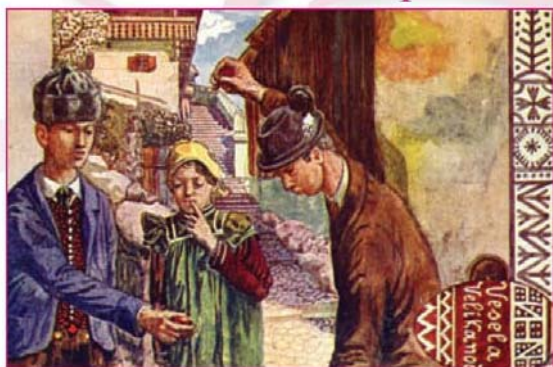
Dolenjski muzej je začel načrtno zbirati razglednice, ki se vsebinsko kakorkoli nanašajo na Dolenjsko (krajevne, društvene, športne, priložnostne, praznične itd.) pred petnajstimi leti, čeprav imamo nekaj razglednic tudi iz prejšnjih let. Trenutno hranimo 3000 razglednic različnih vsebin, med njimi tudi razglednice namenjene voščilom ob veliki noči. Med prvo svetovno vojno so se tem simbolom pridružili še državni simboli (npr. jajca so v barvah zastav posameznih držav).

Tudi za velikonočne razglednice velja, da je bila največja izbira le teh v prvih dvajsetih letih prejšnjega stoletja.

Majda Pungerčar
Ivica Križ
muzejski svetovalki
Dolenjski muzej Novo mesto

Razstava velikonočnih voščilnic in pirhov

Veržej

Na razstavi pirhov in velikonočnih voščilnic slovenskih pokrajin v Veržeu sodelujejo:

Olga Antič,
Križevci pri Ljutomeru

Franc Grom,
Vrhnika

Franc Kuzmič,
Murska Sobota

Lidija Reiter,
Križevci pri Ljutomeru

Elizabeta Bojnec,
Dobrovnik

Mitja Gros,
Novo mesto

Ljubica Lebar,
Ljutomer

Frančiška Šafarič – Beba,
Cerkvenjak

Gregor Celec,
Murska Sobota

Ana Jaušovec,
Ormož

Olga Mavrič (Franjo Kozar),
Veržej

Silva Štajner,
Gornja Radgona

Breda Cimerman,
Ljutomer

Silva Kelemina,
Ormož

Matevž Maretič,
Škofja Loka

Eva in Irena Tivadar,
Dobrovnik

Marijana Čeh,
Kog

Marjeta Kijanec,
Dobrovnik

Nika in Dragica Perovnik,
Libeliče

Terezija Toplak,
Dobrovnik

Jože Gašparič,
Trnovska vas v Slov. Goricah

Vladimir in Ana Kodila,
Martjanci

Anton Podjed,
Preddvor

Elizabeta Urisk,
Dobrovnik

Anton Govže,
Ribnica

Maja in Vera Kreslin,
Beltinci

Herman Rajsar,
Grad

Marija Zorenč,
Bistrica ob Sotli

Saša in Sabina Kolarič,
Ivanjkovci

Pirhi / Marjeta Kijanec, Dobrovnik

Pirhi / Slavica Veselič, KP Kolpa, Adlešiči

**Arhitekturni muzej
Ljubljana,**
Plečnikova zbirka

**Center domačih in
umetnostnih obrti
Slovenska Bistrica**
(Stanka Janžič, Irena
Kramer, Ljubica Zgonec
Zorko)

**Dolenjski muzej
Novo mesto**

**Društvo klekljaric
idrijske čipke Idrija**
(Bernarda Flander,
Martina Hvala, Anica
Loverčič, Anica Makuc,
Matilda Nagode,
Bogomira Rupnik,
Gabrijela Tušar)

**Gimnazija Jurija Vege
Idrija, Čipkarska šola
Idrija in Maja Svetlik,
Idrija**

‘Vrhniški pih / ‘Franc Grom

**Koroški pokrajinski
muzej, enota Ravne na
Koroškem**

Kozjanski park, Podsreda

**Krajinski park Kolpa,
Adlešiči**
(Anica Cvitkovič, Nada
Cvitkovič, Martina Sedlar,
Slavica Veselič, Vesna
Veselič)

**Medobčinski muzej
Kamnik**
(Franc Hvala, Rožično pri
Selah v Tuhinjski dolini)

Mestni muzej Mengeš
(Minka Kompare, Mengeš)

**Muzej krščanstva na
Slovenskem, Stična**

Muzej Miklova hiša

‘Voščilnice / ‘VDC ‘Nova Gorica, enota Solkan

Park Škocjanske jame
(Albina Bak, Darja Ivančič,
Darja Kranjc, Milena
Požrl, Vilma Žnidarčič)

**Pokrajinski muzej
Murska Sobota**

TD Središče ob Dravi
(Danica Perger, Anika
Podgorelec, Vesna Žerjav)

**Provetno društvo »Janez
Trstenjak« Hum pri
Ormožu**
(Ana Ratek)

**VDC Murska Sobota,
enota Gornja Radgona**

**VDC Nova Gorica, enoti
Solkan in Stara Gora**

VDC Sožitje Ptuj

**‘Razstava vrtecev in šol
SV Slovenije**

Biotehniška šola Rakičan,
Murska Sobota

Dvojezična OŠ Dobrovnik
- KAI Dobronak

Dvojezična OŠ II Lendava

OŠ Franceta Prešerna
Črenšovci

OŠ Ivana Cankarja
Ljutomer

OŠ Ivana Cankarja
Ljutomer, podružnica
Cvetka Golarja

OŠ Odranci

OŠ Veržej

Vrtec Cven

Vrtec Križevci pri
Ljutomeru

Vrtec Lendava - Lendvai
Óvoda, dvojezična enota
Gaberje

Vrtec Ljutomer

Vrtec Miklavž pri Ormožu

Vrtec Veržej

**Razstava pirhov
in velikonočnih
voščilnic slovenskih
pokrajin 2009**

od 8. aprila do 5. maja 2009
v Kovačičevi dvorani Zavoda
Marianum Veržej

Organizatorji

Zavod Marianum Veržej -
TIC Veržej, Terme Banovci,
Občina Veržej, Krajski
park Goričko in Pokrajinski
muzej Murska Sobota

Zbornik ob razstavi

Izdajatelj

Zavod Marianum Veržej
Puščenjakova 1
9241 Veržej
tel: 02 588 90 60
gsm: 041 357 640
faks: 02 588 90 61

Uredil

Janez Krnc, SDB

Fotografije

Marko Suhoveršnik, SDB

Oblikovanje in prelom

Marko Suhoveršnik, SDB

Lektoriranje

Ivan Kuhar

Tisk

Formatisk d.o.o., Ljubljana

Naklada

500 izvodov

Dr. **Alojzij Slavko Snoj**

Presrečna noč, v kateri se zemlja druži z nebesi, 3

Slavko Petovar

Ob razstavi pirhov in velikonočnih voščilnic slovenskih pokrajin 2009, 4

Prof. dr. **Janez Bogataj**

Velikonočni čas za naš čas, 5

Lucija Zorenč

Voščilnice in pisanice s Kozjanskega, 8

Polona Rigler Grm in **Marina Gradišnik**

Velikonočne razglednice družine Arko - Miklovi
in velika noč v Ribniški dolini, 9

Ana Porok

Jože Plečnik in velika noč, 11

Nevenka Korpič

Vüzem na Ormoškem, 12

Ivica Križ in **Majda Pungerčar**

Zbirka razglednic in velika noč na Dolenjskem, 14

mag. **Karla Oder**

Velikonočni prazniki na Koroškem, 16

Jelka Pšajd

Praznovanje velike noči v Slovenskih Goricah, Prekmurju in Porabju, 18

Na razstavi sodelujejo, 23

Na naslovnici: Velikonočna razglednica, detajl / last Dolenjskega muzeja Novo mesto; pirh / Elizabeta Urisk

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna
knjižnica, Ljubljana

398.332.12:75.058(497.4)(083.824)

395.82(497.4)(083.824)

27-565.4/.6(082)

RAZSTAVA pirhov in
velikonočnih voščilnic slovenskih
pokrajin 2009 : zbornik ob
razstavi : od 8. aprila do 5.
maja 2009 v Kovačičevi dvorani
Zavoda Marianum Veržej /
[uredil Janez Krnc ; fotografije
Marko Suhoveršnik]. - Veržej :
Marianum, 2009

1. Krnc, Janez

244765696

Zavod Marianum Veržej

FOTO: JOŽE ŽNIDARŠIČ

Razstava velikonočnih voščilnic in pirhov

